

UCHWAŁA

Dnia 25 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Anna Owczarek

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa R. Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą w K. przeciwko E. L. o zapłatę, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 25 czerwca 2015 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w P. postanowieniem z dnia 17 marca 2015 r.,

"Czy po przekazaniu sprawy przez sąd prowadzący elektroniczne postępowanie upominawcze do sądu właściwości ogólnej pozwanego na podstawie przepisu art. 505³³ § 1 k.p.c. dopuszczalne jest wzywaniem powoda, na podstawie przepisu art. 130 § 1 k.p.c., do usunięcia braków formalnych pozwu poprzez przedłożenie odpisu pozwu wraz z załącznikami oraz poprzez złożenie pozwu na urzędowym formularzu (gdy sprawa rozpoznawana jest w postępowaniu uproszczonym), w terminie tygodniowym, pod rygorem zwrotu pozwu?"

podjął uchwałę:

Po przekazaniu sprawy przez sąd prowadzący elektroniczne postępowanie upominawcze do sądu właściwości ogólnej na podstawie art. 505³³ § 1 k.p.c. nie wzywa się powoda na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. do usunięcia braków formalnych pozwu przez przedłożenie odpisu pozwu wraz z załącznikami oraz gdy sprawa rozpoznawana jest w postępowaniu uproszczonym przez złożenie pozwu na urzędowym formularzu.

UZASADNIENIE

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne powstało przy rozpoznawaniu przez Sąd Okręgowy zażalenia powoda na zarządzenie przewodniczącego w Sądzie Rejonowym o zwrocie wniesionego w dniu 4 czerwca 2014 r. pozwu, którego braków, mimo wezwania powód nie uzupełnił. Zarządzeniem tym powód został wezwany do uzupełnienia braków pozwu w terminie siedmiu dni pod rygorem jego zwrotu przez złożenie: podpisanego egzemplarza pozwu na urzędowym formularzu obowiązującym w postępowaniu uproszczonym, odpisu pozwu, załączników do pozwu i odpisów załączników, oraz wskazanie adresu strony pozwanej, a nadto w terminie czternastu dni pod rygorem umorzenia postępowania do złożenia pełnomocnictwa, na które powołano się w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Sąd Okręgowy wyraził pogląd, że w razie przekazania sprawy na podstawie art. 505³³ k.p.c. z elektronicznego postępowania upominawczego do sądu właściwości ogólnej niezbędne jest nie tylko usunięcie braków wskazanych w art. 505³⁷ § 1 k.p.c. ale także, gdy pozew dotknięty jest brakami formalnymi na etapie jego wnoszenia do e-sądu, wdrożenie procedury naprawczej na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. Wątpliwość Sądu Okręgowego wzbudziła natomiast rozbieżnie rozstrzygana w praktyce sądów powszechnych kwestia dopuszczalności usuwania w trybie art. 130 § 1 k.p.c. braków istniejących na etapie wnoszenia pozwu, lecz nie będących brakami formalnymi w rozumieniu przepisów regulujących elektroniczne postępowanie upominawcze, którym pozew ten wówczas podlegał. Stwierdził, że art. 505³⁷ k.p.c. w sposób wyczerpujący reguluje zagadnienie braków, które powód ma uzupełnić, lecz ponadto wdrożenie procedury z art. 130 § 1 k.p.c. jest możliwe wyłącznie w razie dostrzeżenia na tym etapie takich braków formalnych pozwu, którymi był on dotknięty już przy jego wniesieniu w elektronicznym postępowaniu upominawczym i które były brakami formalnymi także w świetle przepisów o tym postępowaniu. Z drugiej strony wskazał, że zasada kontynuacji postępowania sprzeciwia się żądaniu od powoda ponownego składania tego samego pozwu, jak też nie ma wyraźnej podstawy prawnej dla takiego żądania. Jego brak nie umożliwia przy tym nadania biegu sprawie lecz stanowi warunek formalny

podlegający uzupełnieniu. Zauważył przy tym, że niezgodne z zasadą racjonalności byłoby dopuszczenie dwóch różnych rygorów postępowania naprawczego tj. zwrotu pozwu i umorzenia postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Elektroniczne postępowanie upominawcze nie ma autonomicznego charakteru, gdyż zgodnie z art. art. 505²⁸ k.p.c. stosuje się w nim przepisy o postępowaniu upominawczym z odrębnościami wynikającymi z przepisów dla niego właściwych. Zakres przedmiotowy tego postępowania jest związany ze zwykłym postępowaniem upominawczym (art. 497¹ do art. 505 k.p.c.), od którego różni je głównie dokonywanie czynności procesowych sądu i stron w postaci elektronicznej. Wszystkie decyzje procesowe w elektronicznym postępowaniu upominawczym mają postać elektroniczną, przy użyciu systemu teleinformatycznego za pomocą automatycznie generowanych projektów orzeczeń i zarządzeń opartych na przygotowanych szablonach. W postępowaniu tym mogą być obecnie dochodzone wyłącznie roszczenia, które stały się wymagalne w okresie trzech lat przed dniem wniesienia pozwu. Postępowanie jest dwufazowe i jeżeli nie zakończy się przed sądem elektronicznym, to dalszy jego ciąg, będący kontynuacją postępowania, prowadzony jest przed sądem właściwości ogólnej na ogólnych zasadach procesowych. W razie braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym (art. 505³⁴ k.p.c.), skutecznego wniesienia sprzeciwu od wydanego nakazu zapłaty i utraty jego mocy w całości (art. 505³⁶ k.p.c.), jak też jego uchylenia z urzędu (art. 505³⁴ k.p.c.) następuje przekazanie sprawy do zwykłego postępowania przed sądem właściwości ogólnej. W tych sytuacjach ustawa przewiduje swoiste postępowanie „przejściowe” w celu dostosowania wniesionych w sprawie pism do wymagań przewidzianych w postępowaniu zwykłym. Dalsze postępowanie odbywa się z pominięciem przepisów o postępowaniach odrębnych. Sąd właściwy, któremu przekazano sprawę uzyskuje dostęp do akt sprawy z e-sądu, w tym do pozwu złożonego w systemie teleinformatycznym. Przepis art. 505³⁷ k.p.c. stanowił uprzednio, że po przekazaniu sprawy w przypadkach wskazanych w art. 505³³, 505³⁴ oraz 505³⁶ przewodniczący wzywa powoda do usunięcia braków formalnych pozwu oraz uzupełnienia pozwu, w sposób odpowiedni dla postępowania, w którym

sprawa będzie rozpoznana – w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania. W przypadku nieusunięcia braków formalnych pozwu sąd umarza postępowanie. Przepis ten zmieniony został ustawą z dnia 10 maja 2013 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2013 r., poz. 654), która weszła w życie z dniem 7 lipca 2013 r. i stanowi obecnie w jego § 1, że po przekazaniu sprawy w przypadkach wskazanych w art. 505³³ § 1, art. 505³⁴ § 1 k.p.c. oraz art. 505³⁶ § 1 k.p.c. przewodniczący wzywa powoda do wykazania umocowania zgodnie z art. 68 k.p.c. zdanie pierwsze oraz dołączenia pełnomocnictwa zgodnie z art. 89 § 1 k.p.c. zdanie pierwsze i drugie, a po przekazaniu sprawy na podstawie art. 505³³ § 1 oraz art. 505³⁴ § 1 k.p.c. dodatkowo do uiszczenia opłaty uzupełniającej od pozwu – w terminie dwutygodniowym od daty doręczenia wezwania pod rygorem umorzenia postępowania. W razie nieusunięcia powyższych braków pozwu sąd umarza postępowanie. Z kolei stosownie do art. 505³⁷ § 3 k.p.c., jeżeli powód uzupełni pozew zgodnie z wymaganiami określonymi w § 1, przewodniczący wzywa pozwanego do uzupełnienia sprzeciwu w sposób odpowiedni do postępowania, w którym sprawa będzie rozpoznawana. Założeniem, na którym oparty jest art. 505³⁷ k.p.c. jest kontynuacja postępowania w sprawie po stwierdzeniu braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym. Brak podstaw do wydania nakazu zapłaty (art. 505³³ k.p.c.) powoduje zakończenie elektronicznego postępowania upominawczego, lecz nie powoduje zakończenia postępowania w sprawie.

Kwestią, jaki powinien być zakres usuwania braków formalnych pozwu na podstawie art. 505³⁷ § 1 k.p.c. była przed jego nowelizacją rozstrzygana niejednolicie. Wyrażany był pogląd, mający oparcie w ówczesnym brzmieniu przepisu, że należy rozumieć go szeroko, a zatem powinien on obejmować wszelkie możliwe braki formalne, których ocena powinna być dokonywana z punktu widzenia wymagań pisma procesowego w zwykłym postępowaniu. Wskazywano, że pozew wnoszony w elektronicznym postępowaniu upominawczym nie spełnia wymagań z art. 187 k.p.c., gdyż nie został sporządzony w formie pisemnej, nie został podpisany własnoręcznie przez powoda, nie zawiera załączników ani pełnomocnictwa, w związku z tym celowe było wzywianie strony o usunięcie tych

braków. Według drugiego zapatrywania, usuwanie braków formalnych nie odnosiło się do dołączania dowodów (w praktyce dokumentów), które nie mogły być dołączone w elektronicznym postępowaniu upominawczym, warunkiem formalnym pozwu jest bowiem jedynie to, by zawierał dowody (art. 126 § 1 pkt 3 w zw. z art. 187 § 1 k.p.c.), a nie to, aby zostały do niego dołączone. W grę wchodziło jedynie usuwanie braku polegającego na niezłączeniu do pozwu odpisu pełnomocnictwa i ewentualnie innych dokumentów związanych z umocowaniem przedstawiciela ustawowego oraz organu lub osoby działającej za podmiot nie będący osobą fizyczną. W zmienionej ustawie z dnia 10 maja 2013 r. art. 505³⁷ k.p.c. ustawodawca sprecyzował zakres, w jakim mają być usuwane braki formalne pozwu. Zgodnie z jego literalnym brzmieniem zakres badania pozwu pod kątem braków formalnych jest wąski. W obecnym stanie prawnym postępowanie przejściowe (dostosowawcze) dotyczy wyłącznie konieczności wykazania umocowania i dołączenia pełnomocnictwa, ewentualnie także uiszczenia opłaty uzupełniającej od pozwu. Wezwanie do uzupełnienia tych braków następuje pod rygorem umorzenia postępowania. Postępowanie przejściowe nie przewiduje natomiast możliwości uzupełniania innych braków formalnych, ani fiskalnych pozwu. Ustawa nie przewiduje dualizmu sankcji, tj. wzywania do usunięcia jednych braków w terminie dwutygodniowym (art. 505³⁷ k.p.c.) pod rygorem umorzenia postępowania i jednocześnie wzywania do usunięcia innych braków w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu pozwu.

Przepis art. 505³⁷ § 1 k.p.c., jako norma szczególna wyłącza, w razie przekazania sprawy na podstawie art. 505³³ do sądu właściwości ogólnej, zastosowanie trybu naprawczego z art. 130 § 1 i art. 130¹ § 1 k.p.c. przez wezwanie strony do uzupełnienia braków pozwu pod rygorem zwrotu. Postępowanie naprawcze związane z rygorem zwrotu pisma może być stosowane wyłącznie we wstępnej fazie postępowania tj. przed nadaniem sprawie biegu. Przeszkoda do wydania nakazu zapłaty w rozumieniu art. 505³³ k.p.c. dotyczy sytuacji, w której postępowanie w sprawie jest wprawdzie dopuszczalne, lecz nie istnieją przesłanki pozytywne umożliwiające wydanie nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym lub pojawią się przesłanki negatywne. Postępowanie sądowe jest jednak wszczęte, zaś e-sąd podejmuje czynności umożliwiające dalsze

procedowanie w sprawie, już z pominięciem przepisów art. 505²⁸ do 505³⁷ k.p.c. Natomiast czynność przekazania sprawy do sądu właściwości ogólnej w związku ze stwierdzeniem braku podstaw do wydania nakazu zapłaty w elektronicznym postępowaniu upominawczym ma charakter czynności będącej nadaniem sprawie biegu. Model elektronicznego postępowania upominawczego przyjmuje zasadę pełnej kontynuacji postępowania zarówno w razie stwierdzenia braku podstaw do wydania nakazu zapłaty, w razie uchylecia nakazu zapłaty z urzędu, jak i złożenia sprzeciwu od wydanego nakazu zapłaty, a nie wszczęcia jej od nowa, gdyż sprawa zostaje przekazana do dalszego prowadzenia. Nie jest więc możliwe powtarzanie czynności wstępnych związanych ze stosowaniem mechanizmu walidacyjnego, albowiem oznaczałoby nie dającą się zaakceptować konstrukcję wzywania strony do usuwania braków uniemożliwiających nadanie sprawie biegu już po nadaniu jej biegu.

Zwrot pozwu na podstawie art. 130 k.p.c. jak i umorzenie postępowania na podstawie art. 505³⁷ k.p.c. są wprowadzone następstwem nieuzupełnienia braków pozwu, jednak cel tego uzupełnienia jest odmienny, gdyż w pierwszym przypadku chodzi o wezwanie do uzupełnienia braków w celu nadania sprawie biegu i przesądza o skuteczności prawnej wniesionego pozwu, w drugim zaś celem tej czynności jest kontynuacja postępowania przed sądem właściwym według właściwości ogólnej, podczas gdy pozew wywołał już skutki prawne związane z jego wniesieniem (uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 66/13, OSNC 20014, nr 7-8, poz. 72).

Ustawa procesowa nie przewiduje mechanizmu uzupełnienia braków pozwu w postaci nadesłania pozwu w formie pisemnej (papierowej). Na gruncie obowiązujących przepisów nie ma podstaw do żądania, aby strona składała pozew lub jego odpis w sytuacji, gdy dokonała już takiej czynności przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego. Wymagania pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym określa art. 505³² k.p.c., a przy uwzględnieniu zasady kontynuacji postępowania nie można żądać od strony ponownego składania tego samego pozwu, tym razem na innym formularzu. Przepis art. 130¹ § 1¹ k.p.c. nie daje podstawy do żądania dołączenia odpisu pozwu, który został skutecznie złożony do e-sądu i opatrzony podpisem elektronicznym.

W interesie strony leży uzupełnienie wcześniej złożonego wcześniej pozwu przez dołączenie wymienionych w nim dowodów w celu osiągnięcia celu procesu w postaci uwzględnienia powództwa. Powinność ta nie jest jednak obłożona rygorem zwrotu pozwu, czy umorzenia postępowania. Powód powinien dołączyć wskazane wcześniej dowody, mając na względzie skutki procesowe wynikające z tzw. ciężaru wspierania postępowania (art. 6 § 2 k.p.c.) i sankcje przewidziane w art. 207 i 217 k.p.c., których stosowanie wiąże się z rygorem pomijania spóźnionych twierdzeń i dowodów oraz konsekwencje związane z nieudowodnieniem swoich twierdzeń w postaci oddalenia powództwa.

Wzywanie strony do uzupełnienia braków w postaci przedłożenia odpisu pozwu wraz z załącznikami, czy też do złożenia pozwu na urzędowym formularzu nie byłoby uzasadnione również z tego względu, że wymagania te nie były aktualne w chwili składania pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

Wskazać nadto trzeba, że niezłożenie pozwu na urzędowym formularzu wymaganym w postępowaniu uproszczonym, niedołączenie odpisu pozwu i odpisu powołanych w nim dowodów (dokumentów) nie stanowi braku uniemożliwiającego nadanie sprawie biegu. Nawet jednak uznanie, że mamy do czynienia z pojawieniem się takiego braku formalnego (np. wadliwość wskazanego adresu do doręczeń strony pozwanej), to instrumentem, który mógłby mieć wówczas zastosowanie byłoby przewidziane w art. 177 pkt 5 k.p.c. wezwanie strony do usunięcia tego braku pod rygorem zawieszenia postępowania (art. 177 pkt 5 k.p.c.), a po upływie przewidzianego w ustawie terminu umorzenie postępowania. W wypadku elektronicznego postępowania upominawczego ustawodawca, kierując się względami ekonomii procesowej i dążeniem do przyspieszenia postępowania, zrezygnował jednak z zawieszenia postępowania wprowadzając, szczególne w stosunku do art. 177 pkt 5 k.p.c., unormowanie przewidujące od razu sankcję umorzenia postępowania w razie uchybienia dwutygodniowemu terminowi do usunięcia braków wskazanych w art. 505³⁷ k.p.c.

Podnieść należy przy tym, że jakiegokolwiek negatywne skutki procesowe wobec strony mogą mieć zastosowanie jedynie wówczas, gdy wynika to wyraźnie z przepisów prawa. Odnosi się to do oceny skutków nieusunięcia braków

formalnych (fiskalnych), co może mieć znaczenie na tle zwrotu pozwu, odrzucenia środka odwoławczego, czy odrzucenia innego środka zaskarżenia.

Reasumując, zarówno literalna, historyczna i systemowa wykładnia art. 505³³ k.p.c. i art. 537³⁷ k.p.c. prowadzi do wniosku, że umorzenie postępowania może nastąpić jedynie w razie nieuzupełnienia wskazanych uprzednio braków formalnych pozwu, brak natomiast podstaw do rozszerzania tego skutku w drodze analogii do problematyki pozostałych braków formalnych, jak również do stosowania mechanizmu wzywania strony z art. 130 k.p.c. i art. 130¹ k.p.c. pod rygorem zwrotu pisma.

Odnosząc się do wątpliwości wyrażonych w uzasadnieniu przedstawionego Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego wskazać też trzeba, że nie ma przeszkód, by sąd rozpoznający sprawę według właściwości ogólnej wydrukował pozew z systemu teleinformatycznego i doręczył go stronie pozwanej. Możliwość taką stwarza § 272 D rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (jedn. tekst Dz. U. z 2014 r., poz. 259), zgodnie z którym sąd właściwości ogólnej otrzymuje dostęp do elektronicznych akt poprzez swoje konto użytkownika w systemie teleinformatycznym wraz z informacją o przekazaniu sprawy i zakłada akta sprawy przez wydrukowanie akt prowadzonych w systemie teleinformatycznym. W razie przekazania sprawy do sądu właściwości ogólnej na podstawie art. 505³³ k.p.c. sąd dokonuje pierwszego doręczenia, zaś w wypadku uchylecia nakazu czy wniesienia sprzeciwu wcześniejsze doręczenie było dokonane przez e-sąd.

Z tych względów podjęto uchwałę jak na wstępie.